

68
EL - KALEM / KALEM
OBJAVLJENA U MEKI*, IMA 52 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۝۱ مَا أَنْتَ بِمُحْمَدٍ ۝۲ وَإِنَّ لَكَ
لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ۝۳ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝۴ فَسَبِّحْهُ وَصَبِّحُونَ
۝۵ بِأَيِّكُمُ الْمَفْنُونُ ۝۶ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُهْتَدِينَ ۝۷

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"
Nun, Tako Mi kalema i onoga što oni pišu, /1/ ti nisi, milošću Gospodara svoga, lud, /2/ ti ćeš sigurno nagradu neprekidnu dobiti /3/ I, zaista, ti si na velikom (stepenu) čudoređa /4/ i ti ćeš vidjeti, a i oni će vidjeti, /5/ ko je od vas lud. /6/ Gospodar tvoj dobro zna onoga koji je s puta Njegova skrenuo i On dobro zna one koji su na pravom putu, /7/

Ranije, na početku sure "El-Bekara",¹ objasnili smo smisao pojedinih harfova koji se uče na početku nekih sura. Harf Uzvišenog ن "nun", isti je kao i harfovi قص "sad, qaf" i drugi odvojeni harfovi na početku nekih sura. Kaže se da se pod ن (nunom) podrazumijeva velika riba na talasu velike vode koja nosi sedam zemalja?!!! Neki smatraju da se "nun" odnosi na tintarnicu; ovakav stav podržavaju Ibn-Abbas, Katade i El-Hasen.² **"Tako Mi kalema"**, jasno je da se ovo odnosi na vrstu pera kojim se piše, kao u riječima Uzvišenog:

"Čitaj, u ime Gospodara tvoga Koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji poučava peru, Koji čovjeka poučava onome što ne zna." (96:1-5) To je Allahova, dž.š., zakletva i skretanje pažnje Njegovim stvorenjima kojima je ukazana blagodat podučavanja

pismu, zahvaljujući kojem su se razvile nauke. Zbog toga je Uzvišeni rekao:

"...i onoga što oni pišu." Kaže se da se pod riječju kalem (pero) misli na pero koje je prvo stvorenje, a to potvrđuju riječi Posanika, s.a.v.s., (485): "Prvo što je **"i onoga što oni pišu."** Ibn-Abbas i drugi navode da ova sintagma znači **"ono što oni pišu"** ili "onoga što znaju". Es-Suddi kaže da: "i onoga što oni pišu" označava meleke i ono što oni pišu o ljudskim aktivnostima. Najispravniji stav je da ova sintagma znači: "i onoga što oni pišu". Riječi Uzvišenog:

"...ti nisi, milošću Gospodara svoga, lud", znači: hvala pripada Allahu, dž.š., ti nisi lud kao što to govore neznalice iz tvog naroda koji poriču da si im došao sa Uputom i jasnom Istinom, a oni te optuživaše i smatraše ludim. **"...ti ćeš, sigurno, nagradu neprekidnu dobiti"**, tj. tebi, zaista, pripada obilna nagrada i veliki sevap, koji neće nestati niti presušiti, nagrada za dostavljanje objave od tvoga Gospodara Njegovim stvorenjima i za strpljivost zbog njihovih nepravdi. Izraz: znači "neprekidan", kao što se kaže u ajetu druge kur'anske sure:

"...dar koji će neprekidno trajati." (11:108)

A uz riječi Uzvišenog:

"I zaista si ti na velikom (stepnju) čudoređa." Ma'mer od Katade prenosi (486): "Nakon što je upitana Aiša, r.a., o čudi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., rekla je: 'Kur'an je bio njegova čud', tj. ponašao se prema kur'anskim principima. Jedan čovjek iz plemena Benu-Sevad je rekao: (487): "Upitao sam Aišu, r.a.: 'Majko vjernika, reci mi o čudi Allahovog Posanika, s.a.v.s.' Aiša, r.a., odgovorila je: 'Zar nisi pročitao u Kur'anu:

'ti si zaista na velikom (stepenu) čudoređa?!' Rekoh joj: 'Pričaj mi o tome, majko vjernika.' Ona ispriča: 'Pripravljala sam hranu Poslaniku, s.a.v.s., isto to je radila i Hafsa. Jednom rekoh svojoj robinji: 'Idi do Poslanika, s.a.v.s., i - ako je ranije Hafsa donijela hranu - prospri je.' Ispostavilo se da je hrana ranije donesena. Robinja je bacila posudu koja je pala i razbila se. Poslanik, s.a.v.s., već je ranije bio sit. Sakupio je rasutu hranu i rekao: 'Zamijenite...' ili 'Zamijeni...' (prenosilac kod ova dva izraza nije siguran koji je od njih upotrijebljen) 'posudu svojom posudom', i nije rekao ništa više." Smisao Aišinih, r.a., riječi: da je Poslanikova, s.a.v.s., čud bila sam Kur'an-tj. da je njegovo prakticanje kur'anskih naredbi i zabrana postalo njegova čud i narav koju je poprimio. Što god bi Kur'an naređivao činio bi to, a što god bi zabranjivao, klonio bi se toga. Allah, dž.š., na ovaj je način Poslanikovu, s.a.v.s., prirodu učinio i oblikovao u veličanstvenu čud, plemenitost i dobrotu. Podario mu je hrabrost, samilost, razboritost i sve ono što krasí lijepu čud, kao što se navodi u oba Sahiha od Enesa (488): "Slušao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., deset godina i nikada mi nije rekao ni 'uh'. Nikada nije rekao za nešto što sam uradio: zašto si to uradio? Ili, za

* Objavljena nakon sure "El - Alek".

** Ajeti: 17 - 22 i 48 - 50. objavljeni su u Medini.

¹ Vidi početak komentara sure El-Bakara - prvi svezak, str. 21-22.

² "Nun", označava veliku ribu, također tintarnicu, bez sumnje je da tunačenje "nuna" tintarnicom najviše odgovara peru, jer kakva bi mogla biti veza ribe sa perom. Najtačniji komentar je: "Allah, dž.š., jedino zna šta se ovim htjelo reći." U svakom slučaju Allah, dž.š., najbolje zna šta se time željelo reći.

nešto što nisam uradio - zašto to nisi uradio? Poslanik, s.a.v.s., bio je čovjek sa najljepšom čudi i karakterom. Nikada ne dotakoh svilu, kadifu ili bilo šta drugo što bi bilo nježnije i ljepše od dlana Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Nikada ne pomirisah mirisa prijatnijeg od znoja Allahovog Poslanika, s.a.v.s."

Prenosi Ahmed da je Aiša, r.s., rekla (489): "Allahov Poslanik, s.a.v.s., nikada nije udario rukom bilo kojeg od svojih slugu, bilo koju ženu, niti bilo koga drugog, izuzev kada bi se borio na Allahovom putu. Nikada nije birao i sudio između dvije stvari a da nije izabrao onu koja je lakša i korisnija za opšte dobro. A kada je u pitanju grijeh, zaista je bio najudaljeniji čovjek od grijeha. Nije se nikada svetio za nešto što mu je učinjeno osim ako bi se narušavale Allahove, dž.š., odredbe, a u tom slučaju bi osveta bila radi Allaha Uzvišenog."

Hadisi o ovoj temi veoma su brojni. Ebu-Isa et-Tirmizi o ovome ima djelo pod nazivom "Knjiga o vrlinama Poslanika, s.a.v.s."

Uzvišeni kaže: **"I ti ćeš vidjeti, a i oni će vidjeti, ko je od vas lud"**, tj. Muhammede!, ti ćeš vidjeti, saznati - a vidjet će, saznat će i oni koji se tebi suprotstavljaju i na tebe laži iznose, ko su oni koji su iskušani ludilom (ludi) i koji su skrenuli (zalutali) između vas i njih. Ove Allahove riječi sličje riječima Uzvišenog:

"Vrlo brzo će oni saznati ko je lažljivac oholi!" (54:26), kao i

"...da li smo onda mi ili vi na pravom putu ili u očitaj zabludi?" (34:24) Samo značenje riječi "lud" poznato je i jasno. Izraz označava osobu koja je skrenula sa puta istine i koja je zalutala. Harf ب "ba" koji se nalazi u navedenom ajetu **"ko je od vas"**, služi za pojačavanje glagolskog značenja iz prethodnog ajeta: **"...i ti ćeš vidjeti, a i oni će vidjeti"**, odnosno, smisao je ajeta - ti ćeš biti obaviješten, i oni će, također, biti obaviješteni ko je od vas lud; a Allah, dž.š., najbolje zna. Zatim Uzvišeni kaže:

"Gospodar tvoj dobro zna onoga koji je s puta njegova skrenuo i On dobro zna za one koji su na pravom putu", tj. Uzvišeni zna koja je skupina među vama i njima ta koja je na pravom putu i upoznat je koja se skupina udaljila od istine.

فَلَا تَطْعَمُ الْمَكْذِبِينَ ۝ ۸ ۝ وَدُّوا لَوْ نُودُوا فِي دُهُنُونَ
 ۝ ۱ ۝ وَلَا تَطْعَمُ كُلَّ حَلَّافٍ مَّيْمِينَ ۝ ۱۰ ۝ هَمَّا زَمَنَاءَ بَنِيهِ ۝ ۱۱ ۝ مَسَاعٍ
 لِلَّيْلِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ۝ ۱۲ ۝ عَتَلَّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ۝ ۱۳ ۝ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ
 وَبَنِينَ ۝ ۱۴ ۝ إِذْ أَنْشَأَ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝ ۱۵ ۝
 سَنَسِفُهُ عَلَى الْحُطُورِ ۝ ۱۶ ۝

Pa ne pokoravaj se poricateljima, /8/ oni bi jedva dočekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili, /9/ i ne slušaj nijednog krivokletnika, prezrena, / 10/ klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi, /11/ škrca, nasilnika, velikog grješnika, /12/ surova i, osim toga, u tuđe pleme uljeza, /13/ samo zato što je bogat i što ima mnogo sinova, /14/ koji govori, kad mu se ajeti Naši kazuju: 'To su samo naroda drevnih priče!'/15/ Na nos ćemo Mi njemu biljeg utisnuti! /16/

Uzvišeni kaže: "Mi smo ti blagodati, ispravni Šerijat i plemenitu čud dali:

"Pa ne pokoravaj se poricateljima, oni bi jedva dočekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili." Ibn-Abbas kaže: "Da im povlastiš pa da i oni tebi povlaste." Zatim Uzvišeni kaže: **"I ne slušaj nijednog krivokletnika, prezrena."** U svakom vremenu, zaista, lažac se, zbog svoje slabosti i slaboumnosti, zaklanja svojim lažnim zakletvama koje mnogo koristi iza imena Allaha Uzvišenog. El-Hasan (Basri) rekao je za osobe koje se spominju u ovom ajetu da su to oni koji se mnogo zaklinju, koji su oholi, prezreni i slabici, a riječ Uzvišenog **"klevetnik"** označava osobu koja je sklona ogovaranju. **"...onoga koji tuđe riječi prenosi"**, označava onoga koji se kreće među ljudima sa namjerom da zavađa, huška i razdor unosi, tako što prenosi tuđe riječi, a to je ono što uništava djela. Od Ibn-Abbasa se prenosi (490): "Jednom je Poslanik, s.a.v.s., prošao pokraj dva groba i rekao: zaista se ova dvojica pate zbog onoga što po vašem mišljenju nije težak prijestup: jedan od njih nije vodio računa o mokraći, a drugi je klevetao ljude." (Muttefekun `alejh) Imam Ahmed, čiji sened veže do Huzejfe, prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako je rekao (491): "U Džennet neće ući klevetnik"; ovaj hadis prenose sastavljači kutubus-sitte izuzev Ibn-Madžea. Izraz upotrijebljen u ovom hadisu "klevetnik" sinonim je riječi "spletkar". Ahmed od Huzejfe prenosi merfu` hadis (492): "Klevetnik, spletkar neće ući u Džennet."

Riječi Uzvišenog:

"...škrca, nasilnika, velikog grješnika", tj. one koji uskraćuju drugima dobročinstva kojima raspoložu. **"Nasilnik"** je onaj koji prekoračuje dozvoljene okvire u onome što je Allah, dž.š., dozvolio. Riječ **"grješnik"** u ovom ajetu označava osobu koja prakticira zabranjene stvari. Uzvišeni kaže: **"...surova i, osim toga, u tuđe pleme uljeza"**, pojam "surov" označava veoma grubu i osornu osobu, onoga koji gomila blagodati, a drugima ih uskraćuje. Imam Ahmed prenosi od Harisa Ibn Vehba, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (493): "Da vas obavijestim ko je stanovnik Dženneta? To je slab i nemoćan čovjek koji kad se zakune Allahom, dž.š., potpuno ispuni svoju zakletvu. Da vam kažem ko je stanovnik Vatre? To je surov,

ohol, i uobražen čovjek." Ovakav stav zastupa i Veki koji kaže da عتل "surov" označava uobraženu, umišljenu i oholu osobu. Navedeni hadis navodi se u oba Sahiha, citiraju ga sastavljači kutubus-sitte izuzev Ebu-Davuda. Riječ "uljez", koja se nalazi u citiranom ajetu, u arapskom jeziku označava čovjeka uljeza u neko pleme. Potvrdu ovakvog značenja imamo i kod Hassana ibn Sabita, koji u jednom stihu grdi nekog nevjernika Kurejšiju: "A ti si bijedni uljez u porodici Hašimovoj, poput prezrenog tudina koji slijedi jahača." Ikrima kaže: "Vjernik se razlikuje od nevjernika kao ovca sa zvončićima na vratu od ostalih. Ovca sa zvončićima na vratu ona je oko čijeg vrata su obješena dva zvončića." Buharija navodi: "Među Kurejšijama postojao je jedan čovjek koji je na sebi imao jasno obilježje slično zvončićima na ovci i bio toliko poznat po zlu, tj. razlikovao se od drugih ljudi kao što se razlikuje ovca sa zvončićima od ostalih." Uzvišeni kaže:

"...samo zato što je bogat i što ima puno sinova, koji govori, kad mu se ajeti Naši kazuju: 'To su samo naroda drevnih priče!'" Na ovaj način Uzvišeni navodi primjer osobe kojoj je podario imetak i sinove a ona ne vjeruje u principe i znakove Allaha Uzvišenog, udaljava se od njih i tvrdi da su oni laž preuzeta iz legendi ranijih naroda. Uzvišeni o tome navodi primjer:

"Meni ostavi onoga koga sam Ja samog stvorio, i bogatstvo mu ogromno dao, i sinove koji su s njim, i čast i ugled mu pružio, i još žudi da uvećam! Nikako! On, doista, prkosi ajetima Našim, a naprtit ću Ja njemu teškoće, jer je smišljao i računao, i proklet bio, kako je proračunao! I još jednom, proklet bio, kako je proračunao! Zatim je pogledao, pa se onda smrknuo i namrštio, i potom se okrenuo i uzoholio, i rekao: 'Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje, ovo su samo čovjekove riječi! U Sekar ću Ja njega baciti.'" (74:11-26)

Uzvišeni kaže: **"Na nos ćemo Mi njemu biljeg utisnuti!"** Ibn-Džerir, tumačeci ovaj ajet, navodi: "Mi ćemo predočiti jasan dokaz kako bi oni u potpunosti saznali, neće im se ništa skriti, kao što se ne može skriti biljeg na nosu." Ibn-Abbas navodi da se to odnosi na mnogobošca koji se borio na Bedru pa je udaren sabljom po nosu. Drugi tvrde da se pod obilježavanjem podrazumijeva obilježavanje biljegom stanovnika Džehennema. Moguće da su oba navedena stava ispravna. Abdullah ibn Omer prenosi merfu' hadis (494): "Ko umre klevećući i prigovarajući ljudima i ko ljudima daje ružne nadimke, na Sudnjem danu imat će jasno obilježje; Allah će ga žigosati po nosu i usnama."

إِنَّا بَلَوْنَاكُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ
إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَنْتُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا
طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيرِ ﴿٢٠﴾ فَنَادَوْا
مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنْ أَغْدُوا عَلَىٰ حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٢﴾ فَأَنطَلَقُوا
وَهُمْ يَخْفَتُونَ ﴿٢٣﴾ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ﴿٢٤﴾
وَعَدُوا عَلَىٰ حَرْثٍ قَدِيرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَأَضَالُونَ ﴿٢٦﴾ بَل لَّعَنُ
مُحْرَمُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسْمِعُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا
سُبْحٰنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ
يَتَكَلَّمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا يُؤْتِيكَ إِنَّا كُنَّا طَائِعِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ رَبِّنَا أَنْ
يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذٰلِكَ الْعَذَابُ
وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

"Mi smo ih na kušnju stavili, kao što smo vlasnike jedne bašče na kušnju stavili kad su se zakleli da će je sigurno rano izjutra obrati/17/ a nisu rekli: 'Ako Allah da!' /18/ I dok su oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća /19/ i ona osvanu opustošena./20/ A u zoru oni su jedni druge dozivali: /21/ 'Poranite u bašču svoju ako je mislite obrati!'/22/ I oni krenuše tiho razgovarajući: /23/ 'Neka vam danas u nju nikako nijedan siromah ne ulazi!'/24/ I oni poraniše uvjereni da će moći to provesti, /25/ a kad je ugledaše, povikaše: 'Mi smo zalutali;/26/ ali ne, - svega smo lišeni!'/27/ Ponajbolji između njih reče: 'Nisam li vam ja govorio da je trebalo na Allaha misliti!'/28/ 'Slavljen neka je Gospodar naš!', rekoše, 'mi smo, uistinu, nepravedni bili!' /29/ I onda počеше jedni druge koriti./30/ 'Teško nama!', govorili su, 'mi smo, zaista, objesni bili'; /31/ 'Gospodar naš nam može bolju od nje dati, samo od Gospodara našeg mi se nadamo naknadi!'/32/ Eto takva je bila kazna, a na onom svijetu je, nek znaju, kazna još veća!'/33/

Ovo je primjer koji Allah Uzvišeni navodi nevjernicima Kurejšijama. On im je podario veliku milost i blagodat, poslao im je Muhammeda, s.a.v.s., kojeg poriču, ne priznaju i bore se protiv njega, stoga je Uzvišeni rekao: **"Mi smo ih na kušnju stavili"**; tj. provjeravali smo ih, **"kao što smo vlasnike jedne bašče na kušnju stavili"**, a (džennet) je bašča u

kojoj su se nalazile razne vrste plodova i voća. **"...kad su se zakleli da će je sigurno rano izjutra obrati"**, tj. zakleše se međusobno da će pobrati plodove te bašče ne htijući da za to sazna nijedan siromah. Htjedoše ubrati plodove bašče, ali ne htjedoše dijeliti ništa kao milostinju od tih plodova. **"...a nisu rekli: 'Ako Allah da!'"**, tj. nisu se ogradili od onoga u što su se zakleli. Zbog toga Allah prekri njihovu zakletvu, tj. ne ostvari se njihova nakana. Uzvišeni je rekao:

"...i dok su oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća", tj. Allah im posla nesreću sa neba, koja pogodi tu bašču, **"i ona osvanu opustošena"**, tj. osvanu uništena. Ibn-Mes'ud prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (495): "Čuvajte se grijeha; kada rob učini grijeh, uskrati mu se opskrba koja mu je bila namijenjena"; zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio:

"I dok su oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća i ona osvanu opustošena", tj. zbog njihovog grijeha uskraćeni su im plodovi bašče **"A u zoru su oni jedni druge dozivali"**, tj. oni se međusobno dozivaše da uberu plodove.

"Poranite u bašču svoju ako je mislite obrati!", tj. poranite i krenite u bašču ako želite ubrati plodove njene. Mudžahid tvrdi da je voće u toj bašči bilo grožđe. **"...i oni krenuše tiho razgovarajući"**, tj. krenuše nečujno, tako da se nije čuo razgovor među njima. Allah Uzvišeni nam je objasnio o čemu su "tiho razgovarali" kada su rekli:

"Neka vam danas u nju nikako nijedan siromah ne ulazi!", tj. ne dozvolite nijednom siromahu da danas sa vama uđe u bašču. Allah Uzvišeni je rekao: **"...i oni poraniše uvjereni"**, tj. poraniše u uvjerenju da su snažni, moćni i silni da će moći to provesti, da učine i ostvare ono što su naumili i željeli.

"A kad je ugledaše, povikaše: 'Mi smo zalutali!'", tj. kada dođoše do bašče vidješe da se ona pretvorila u crnu pustaru u kojoj se ništa nije moglo iskoristiti te spoznaše svoju zabludu. Zbog toga rekoše: **"Mi smo zalutali"**, tj. zanemarismo pravi put, a zatim spoznaše istinu i rekoše: "ali ne, ne, svega smo lišeni!", mi nemamo sreće, niti hajra u ovoj bašči.

"Ponajbolji između njih reče...", tj. među njima progovori onaj koji bijaše najpravedniji i najbolji.

"Nisam li vam ja govorio da je trebalo na Allaha misliti!", tj. trebali ste se sjetiti Allaha i reći: "Ako Allah da", a po nekima on im je rekao: "Veličajte Allaha i zahvaljujte Mu na onome što vam je podario."

"Slavljen neka je Gospodar naš!", rekoše, **"mi smo, uistinu, nepravedni bili!"**, tj. pokajaše se kada od njihova kajanja ne bijaše koristi i rekoše:

"Mi smo, uistinu, nepravedni bili! i onda počese jedni druge koriti", tj. počese se

međusobno optuživati što zanemarivaše sirotinju i spoznaše svoju zabludu.

"Teško nama!", govorili su, "mi smo, zaista, objesni bili", tj. bili smo nepravednici i nasilnici pa nas zadesi ono što nas zadesi.

"Gospodar naš nam može bolju od nje dati, samo od Gospodara našeg mi se nadamo naknadi!"³ Rečeno je: "Nagradu za ovu bašču očekujte na onom svijetu." Nekoliko ranijih komentatora navodi da je ova grupa, spomenuta u nekoliko zadnjih ajeta, živjela u Jemenu, čak preciziraju da su iz sela Dareven, koje se nalazi šest milja od San'e. Drugi tvrde da su bili Abesinci i da su bili uporni u činjenju nepravde siromasima. Zbog toga su kažnjeni kako uopće ne očekivaše, Allah im razori i uništi sve što su posjedovali: njihovu glavnicu, prihode koji su se množili kao i dio predviđen za podjelu siromašnima, ne ostade im apsolutno ništa.

Allah Uzvišeni kaže: **"Eto takva je bila kazna"**, tj. to je kazna onome koji se suprotstavlja Allahovoj naredbi i škrtari na onome što mu je Allah podario i čime ga je opskrbio. Takav uskraćuje pravo siromahu, bijedniku i nevoljniku, i zamijenio je zahvalu na blagodatima s nijekanjem tih blagodati.

"...a na Onom svijetu je, nek znaju, kazna još veća!", tj. kazna na ahiretu još je žešća. Od Ali ibn Ebi-Taliba prenosi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao (496): "Allah je zabranio rezanje palmi i žetvu po noći."

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ
جَنَّاتٍ النَّعِيمِ ﴿٣٤﴾ أَفْجَعَلُ السَّلِيمِينَ كَأَجْرٍ مِّمَّنْ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ
تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا
تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ آيَاتٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ
لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَاهِمًا يَهُمُّ بِذَلِكَ رَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ
فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

"Za one koji se budu bojali Allaha bit će, zaista, Dženneti uživanja u Gospodara njihova./34/ zar ćemo muslimane sa zločincima izjednačiti?! /35/ Šta vam je, kako rasuđujete?/36/ Zar vi imate Knjigu, pa u njoj čitate/37/ da ćete imati ono što vi izaberete?/38/ Zar vi imate od Nas zakletve koje će do Sudnjeg dana vrijediti da ćete ono što vi prosudite imati?/39/ Upitaj ih ko je od njih jamac za to./40/ Ili, imaju li oni saučesnike (Allahu)? Pa neka saučesnike svoje dovedu, ako govore istinu./41/

³ U Tefsiru El-Dželalejn` navodi se: "Nadamo se od Njega da će primiti naša pokajanja i dati nam nešto bolje od naše bašče" i spominje se da im je data bolja bašča od te.

Pošto je Uzvišeni naveo primjer vlasnika dunjalučke bašče koju je Allah, dž.š., uništio zbog toga što su se suprotstavljali Njegovoj naredbi, skladno tome bilo je da objasni da će onaj koji se istinski boji i pokorava Allahu, dž.š., ući u Džennete uživanja na onom svijetu, čije blagodati ne nestaju, ne presušuju i zadovoljstva neće manjkati. Zatim Uzvišeni kaže:

"Zar ćemo muslimane sa zločincima izjednačiti?!", tj. zar će po dobijenoj nagradi ovi i ti biti isti?! Nikako! Zbog toga je Allah Uzvišeni rekao:

"Šta vam je, kako rasuđujete?," tj. kako razmišljate o tome? Uzvišeni kaže:

"Zar vi imate Knjigu, pa u njoj čitate da ćete imati ono što vi izaberete?," tj. imate li vi knjigu sa nebesa objavljenu koja bi vam jamčila ono što želite?

"Ili, zar vi imate od Nas zakletve koje će do Sudnjeg dana vrijediti da ćete, ono što vi prosudite, imati?," Tj. imate li vi Naša obećanja i čvrste ugovore da biste dobili ono što želite i za čim žudite?

"Upitaj ih ko je od njih jamac za to," tj. ko je garant za to? **"Ili, imaju li oni saučesnike (Allahu)?,"** tj. imaju li idole i kumire koji bi im to omogućili?

"Pa neka saučesnike svoje dovedu, ako govore istinu."

يَوْمَ يَكْتُفُ عَنْ سَاقٍ
وَيَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَبِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَشَعَةً أَبْصَرَهُمْ تَرْهَمُهُمْ
ذَلَّةً وَقَدَّكَأُوا يَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَامُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِي وَمَنْ
يَكْذِبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأَمَّا لَهُمْ
إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾
أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٧﴾

Na Dan kada se Noga otkrije i kada budu pozvani da licem na tlo padnu pa ne budu mogli. /42/ Oborenih pogleda svojih, poklopit će ih poniženje! A bili su pozvani da licem na tle padaju dok su zdravi bili/43/ Pa, ostavi Mene i one koji ovaj Govor poriču, Mi ćemo ih postepeno, odakle se i ne nadaju (patnji) približavati/44/ i vremena im davati, jer je obmana moja, zaista, čvrsta! /45/ Zar ti tražiš od njih nagradu, pa su nametom opterećeni? /46/ Ili je kod njih znanje gajba, pa oni prepisuju?/47/

Uzvišeni nas obavještava da će oni koji se budu Allaha bojali biti nagrađeni Džennetima uživanja.

Također precizira kada će se desiti taj događaj i obračun pa kaže:

"Na Dan kada se Noga otkrije i kad budu pozvani da licem na tlo padnu pa ne budu mogli," znači na Sudnji dan kada će se desiti zemljotresi, nesreće, ispit pred Uzvišenim, kao i drugi značajni događaji. U oba Sahiha se nalazi, a ovdje navodimo Buharijevu verziju hadisa koji prenosi od Ebu-Se'ida el-Hudrija, koji kaže: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže (497): 'Na Sudnjem danu će naš Gospodar razotkriti Sak - Nogu, i svaki vjernik i vjernica će Mu učiniti sedždu, izostat će onaj ko je na ovom svijetu činio sedždu licemjerno i lažno. Takav će pokušati učiniti sedždu, ali će mu leđa očvrtnuti (tako da neće moći obaviti sedždu). Ovaj hadis prenose i drugi prenosioci u različitim verzijama.

Uzvišeni kaže: **"oborenih pogleda svojih, poklopit će ih poniženje!"** tj. nevjernici će biti na Sudnjem danu kažnjeni zbog njihove oholosti na ovom svijetu, odnosno bit će kažnjeni zbog svoga ponašanja nakon što su na dunjaluku bili pozvani da čine sedžu, a oni su se tome suprotstavljali usprkos svom zdravlju i sposobnosti da to učine. Na ovaj način će biti kažnjeni i na onom svijetu neće imati nikakve moći i snage. Kada se Uzvišeni Gospodar razotkrije u pravom sjaju, svi istinski vjernici će Mu učiniti sedždu, a to neće moći učiniti ni jedan nevjernik niti licemjer kao što to nisu činili na ovom svijetu. Na ovaj način će se razotkriti vjernik od nevjernika.

Uzvišeni kaže: **"Pa, ostavi Mene i one koji ovaj Govor poriču,"** tj. Kur'an. Ovo je žestoka prijetnja, tj. pusti Mene i onoga koji poriče Kur'an, Ja znam na koji ću se način razračunati sa grješnikom i kako ću produljiti njegovo nastojanje da ostane u zabludi. Ja ga pratim do roka određenog. Potom će ga Silni kazniti žestokom kaznom. Zato je Uzvišeni rekao:

"Mi ćemo ih postepeno, odakle se i ne nadaju, patnji približavati," tj. oni ne shvaćaju i čvrsto su uvjereni da je to počast od Allaha, dž.š., a ustvari - to je prezir ili, kako to Uzvišeni kaže u drugoj kur'anskoj suri:

"I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kada bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili" (6:44), ili u ovom ajetu:

"i vremena im davati, jer je obmana Moja, zaista, čvrsta!", tj. Allah je odložio i produljio kažnjavanje njihovo, i to je obmana i lukavstvo Njegovo. Zato je Uzvišeni rekao:

"...obmana je Moja zaista, čvrsta!", tj. obmana je Moja teška i namijenjena je onome ko se suprotstavlja Mojoj naredbi, ko poriče Moje poslanike i ko se odlučio na put grijeha i pobune. U oba Sahiha nalazi se hadis u kome Poslanik, s.a.v.s., kaže (498): "Zaista će Allah Uzvišeni poživiti onoga ko je nepravedan, a

kada ga ščepa teško će kazniti", a zatim je proučio slijedeći ajet:

"Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje učinili. Kažnjavanje Njegovo je zaista bolno i strašno." (11:102)

Riječi Uzvišenog:

"Zar ti tražiš od njih nagradu, pa su nametom opterećeni? Ili je kod njih znanje gajba, pa oni prepisuju?", tj. ti, Muhammede, zaista ih pozivaš Allahu Uzvišenom bez ikakve naknade koju bi uzeo od njih. Od Allaha Uzvišenog očekuj i traži nagradu za to, a oni laži iznose na ono što im govoriš - zato što su glupi, nevjernici i neposlušni.

فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ
كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ لَوْلَا أَن نَّذَرْنَاكَ نِعْمَةً
مِّن رَّبِّكَ لَنَبَذْنَاكَ بِالْعُرَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٩﴾ فَأَجَابَنَاهُ رَبُّهُ وَجَعَلَهُ مِنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِن يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا
الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

Ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga i ne budi kao onaj što u kitu bi, kad je zavapio, a ogorčen je bio /48/ i da ga nije stigla Allahova milost, na pusto mjesto bi izbačen bio i prijekor bi zaslužio, /49/ ali, Gospodar njegov ga je odabrao i učinio ga jednim od onih koji su dobri. /50/ Gotovo da te nevjernici pogledima svojim obore kad Opomenu slušaju, govoreći: 'On je, uistinu, luda!' /51/ A on je (Kur'an) samo svijetu cijelom opomena! /52/

Uzvišeni kaže: **"Ti strpljivo čekaj"**, Muhammede!, strpi se na nepravdi i uvredi koju ti nanosi tvoj narod, zaista će Allah presuditi između tebe i njih i ukazati tebi i pristalicama tvojim sretan ishod i rješenje na ovom i onom svijetu.

"...i ne budi kao onaj što u kitu bi", ovdje se govori o poslaniku Junusu, s.a.v.s., i njegovom poznatom događaju sa ribom, kada se rasrdio na svoj narod i kada se desilo ono što je Uzvišeni htio da se desi u plovidbi morem. Progutala ga je ogromna riba, a zatim lutala s njim morskim prostranstvima i dubokom morskom tminom gdje je doživio brojne teškoće. Osjetio je harmoniju i slavljenje mora koje svjedoči o uzvišenosti Svemogućeg, Koji će sigurno ispuniti odredbu. Tada je zavapio u tminama morskim:

"Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si! a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!" (21:87) Uzvišeni Allah je rekao:

"...odazvasmo se i tegobe ga spasismo. Eto, tako Mi spasavamo vjernike." Uzvišeni je rekao:

"...i da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kada će svi biti oživljeni." (37:143-144)

Uzvišeni je rekao: **"...kad je zavapio, a ogorčen je bio"**, tj. zavapio je ožalošćen i potišten. Čuven je hadis o ovom događaju (499): "Nakon što je Junus, s.a.v.s., rekao:

'Nema boga, osim Tebe, hvaljen neka si! A ja sam se, zaista, ogriješio prema sebi!' (21:87).

Vapaj Junusa, s.a.v.s., dopro je do Arša, a meleki su rekli: 'Gospodaru naš, ovo je molba nemoćnog koji izražava pokornost Allahu, a dopire sa čudnog mjesta.' Uzvišeni i Blagoslovljeni je rekao: 'Znate li šta je to?' Odgovoriše meleki: 'Ne', a Allah reče: 'Ovo je Junus.' Meleki upitaše: 'Gospodaru, je li to onaj Tvoj rob čija se dobra djela i dove neprestano primaju i uslišavaju?' 'Da', odgovori Allah, a meleki ponovo upitaše: 'Zar mu se nećeš smilovati zbog onog što je radio dok je bio u blagostanju pa da ga izbaviš iz nevolje?!' Nakon ovoga, Allah naredi ribi da oslobodi Junusa, s.a.v.s., i ona ga izbacila na pusto mjesto." Zbog ovoga je Uzvišeni rekao: "...ali, Gospodar njegov ga je izabrao i učinio ga jednim od onih koji su dobri." Ahmed prenosi od Abdullaha, koji kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (500): "Nijedan od vas ne treba da kaže: 'Ja sam bolji od Junusa ibn Metta, s.a.v.s.'" Ovaj hadis prenosi Buharija od Sufjana es-Sevrija, a u oba Sahiha ga prenosi Ebu-Hurejre. Uzvišeni kaže:

"Gotovo da te nevjernici pogledima svojim obore", tj. oni ti zavide zato što te mrze, ali ti se ne brini, Allah te od njih štiti i brani. Ovaj ajet dokazuje da je djelovanje i uticaj zlog pogleda (oka) realnost koja je u skladu s odredbom Allaha Uzvišenog. Isto potvrđuju brojna predanja i hadisi preneseni u različitim verzijama. Ebu- Davud u svom "Sunenu" prenosi od Enesa da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (501): "Zaštita (Kur'anom i drugim propisanim dovama - rukja) samo je od: urokljivog oka, otrova (akrepa, zmiije) i krvi koja ne prestaje istjecati." Ibn-Madže od Burejde Ibn el-Hasiba prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (502): "Rukja je samo od urokljivog oka i otrova." Isti hadis prenosi i Muslim u ovom Sahihu. Od Habis et-Temimije prenosi se da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže (503): "Ham (ptica ili duša umrlog u koje su vjerovali predislamski Arapi) nije ništa; urokljivo oko je realnost (istina); optimističko predviđanje (fe'l) je najrealnije sujevjerje." Ovaj hadis prenosi Et-Tirmizi i kvalificira ga kao garib. Ibn-Abbas tvrdi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao (504): "Urokljivo oko je realnost. Kada bi nešto moglo prethoditi sudbini, to bi bilo urokljivo oko. Ako bi od vas bilo zatraženo da okupate (onoga koga je pogodio urok), to uradite." (Običaj Arapa je bio da onaj koga pogodi urokljivo oko ode onome od koga ga je to pogodilo i zatraži da ga polijeva

vodom.) Ibn-Abbas prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., podučavao Hasana, r.a., i Huseina, r.a., kako da traže utočište i da je rekao (505): "Tražim utočište za vas dvojicu, savršenim Allahovim riječima od svakog šejtana, hama i oka (pogleda) urokljivog", i dodao: "Ovako je Ibrahim, s.a.v.s., tražio utočište kod Allaha, dž.š., za Ishaka i Ismaila, s.a.v.s." Uzvišeni je rekao: **"govoreći: On je, uistinu, luda!"**, tj. pokušali su ga oboriti svojim urokljivim pogledima, neka ih Allah prokune. Pokušali su mu nanijeti nepravdu svojim zlim jezicima govoreći da je on lud, jer im je donio Kur'an. Allah Uzvišeni je rekao **"A on je (Kur'an) svijetu cijelom opomena!"**

***Kraj sažetka komentara
sure El - Kalem / Kalem.
Allahu, dž.š., pripada hvala i
dobročinstvo, i od Njega je zaštita!***

